

Шляхи вдосконалення мовної компетенції сучасного педагога (Матеріали регіональної науково-методичної конференції, 27 березня 2008 р.). — Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. — С 55.

Підгурська В.Ю,
асистент кафедри філології і лінгводидактики,
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

Педагогічна практика як провідний фактор формування професійних мовнокомунікативних умінь майбутніх учителів початкових класів

Одна з найактуальніших проблем вищої педагогічної освіти – підготовка майбутніх учителів до професійної діяльності, оскільки від її успішного розв’язання залежить доля розбудови національної системи освіти.

Оволодіння педагогічною діяльністю і формування готовності до неї можливі тільки при взаємопроникненні й взаємообумовленості теоретичної та практичної підготовки майбутнього вчителя. Як важливу складову професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи ми розглядаємо педагогічну практику. Це форма професійного навчання у вищій педагогічній школі, спрямована на практичне засвоєння майбутніми вчителями закономірностей і принципів педагогічної діяльності, та формування професійних умінь і навичок.

У процесі педагогічної практики створюються умови, максимально наближені до умов самостійної педагогічної діяльності в школі, – це своєрідний мікроаналог професійної діяльності вчителя. Б. Степанишин, зазначає, що " з усіх форм навчання у вузі навряд чи є щось важливіше від педагогічної практики..." [1, с.37].

Мета практики – оволодіння студентами сучасними методами, формами організації в усіх аспектах їхньої майбутньої професійної діяльності; формування у них на ґрунті одержаних у ВНЗ знань, професійних умінь і навичок приймати самостійні рішення у процесі роботи в реальних ринкових і виробничих умовах; виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності [2]. Педагогічна практика розглядається як компонент загального змісту освіти, зорієнтований на сучасні вимоги до педагогічної професії.

Отже, педагогічна практика є основною складовою професійної підготовки майбутнього педагога та організаційною формою, що пов’язує його навчання з майбутньою професійною діяльністю. Під час педагогічної практики інтенсифікується процес формування педагогічних умінь і навичок. Це відбувається завдяки тому, що практика проходить в умовах максимально наближених до майбутньої професійної діяльності. В процесі педагогічної практики студенти знайомляться з усіма типами навчально-виховних закладів і специфікою їх роботи, застосовують теоретичні знання в конкретній навчально-виховній роботі.

Педагогічна практика дає можливість студентам перевірити свою спроможність до виконання функцій вчителя початкових класів, практично підготуватися до власне самостійної педагогічної діяльності. Функції професійної діяльності учителя початкової школи ширші, ніж у вчителя-предметника, оскільки він виконує функції і учителя, і вихователя, і класного керівника. Специфічна особливість діяльності учителів початкової школи полягає в тому, що вони мають навчити дітей елементарної грамоти, читати, писати, рахувати, виробити в них навички зв'язного, виразного усного і писемного мовлення, сформувані уявлення і дати основи знань про навколишній світ, природу, норми і правила людського співжиття. Отже, студенти – майбутні вчителі – повинні добре знати зміст навчальних програм, володіти методикою викладання української мови, читання, математики, образотворчого мистецтва, праці та інших освітніх дисциплін, а також знати критерії оцінювання знань дітей зі всіх предметів. На думку М.Вашуленка, успішне навчання молодших школярів залежить від мовної підготовки вчителя, його загальної ерудиції [3, 40]. Ми також поділяємо думку В.Сагарди, що ефективність проходження студентами педагогічної практики прямо залежить від „ ... глибокого усвідомлення значення комунікативних умінь та знань для майбутньої діяльності” [4, с. 40].

Саме тому дисциплінам мовознавчого циклу належить особливе місце в системі фахової підготовки вчителів початкових класів. Їх важливість зумовлена кількома основними факторами. По-перше, серед предметів початкового шкільного курсу вирішальна роль у навчанні, вихованні й розвитку особистості належить рідній мові. М. Вашуленко зауважує, що " саме від умінь і навичок з рідної мови залежатимуть успіхи школяра в оволодінні знаннями з усіх інших предметів, зростання його загального розвитку, підвищення культурного рівня, розширення кругозору" [5, с. 3]. По-друге, для вчителя-класовода мова є основним знаряддям його професійної діяльності. Успішно навчати й виховувати дітей, розвивати їхні інтелектуальні здібності та мовленнєві навички педагог може тільки тоді, коли сам добре володіє мовою.

Одним із завдань педпрактики є поглиблення теоретичних знань на основі практичного навчання, що безпосередньо пов'язано з формуванням у студентів мовнокомунікативних професійних умінь. Для реалізації цього завдання підготовка студента до педагогічної практики повинна здійснюватися протягом всього навчання у ВНЗ. До початку педагогічної практики студенти повинні досягти відповідного рівня сформованості мовнокомунікативних професійних умінь. Попереднє визначення керівниками практики цього рівня посідає важливе місце у нашому дослідженні.

Мовнокомунікативні професійні вміння - це здатність особистості виконувати на належному рівні комунікативні дії в ситуаціях професійного спілкування, використовуючи при цьому набуті знання з мови.

До мовнокомунікативних професійних умінь ми відносимо такі, як:

- а) уміння у дискурсі застосовувати професійну термінологію;
- б) вміння виявляти та виправляти помилки різних типів у чужому мовленні (зокрема учнівському);
- в) засобами мови зацікавити учнів у процесі опанування навчального матеріалу;
- г) уміти використовувати мовностилістичний аналіз тексту;
- г) уміння захоплювати ідеями, переконувати, доводити у процесі педагогічного спілкування;
- д) уміння редагувати своє і чуже мовлення;
- е) уміння показати учням естетичну функцію української мови, її багатство, виразність, милозвучність.

Окрім вищеназваних умінь, реалізація завдань педпрактики вимагає оволодіння сучасними методами та формами педагогічної діяльності, новими прогресивними технологіями навчання.

При викладанні дисциплін мовознавчого циклу потрібно озброїти студентів не лише науковою лінгвістичною теорією, а насамперед виробити навички практичного використання мови як засобу спілкування. Отже, у процесі проходження педагогічної практики майбутні вчителі можуть реалізувати здобуті в університеті знання з мови у конкретних комунікативних ситуаціях.

Природно, студент-практикант під час проходження практики налагоджує комунікативні зв'язки з учнями, вчителями, батьками, дирекцією, керівниками гуртків, працівниками бібліотеки і т.д. І це лише деякі приклади з усього комунікативного розмаїття педагогічної діяльності. Усвідомлення майбутніми вчителями суперечності між потребою у спілкуванні й недостатнім рівнем сформованості професійних мовнокомунікативних умінь створює мотивацію щодо подальшої теоретичної підготовки у ВНЗ.

Структура педагогічної практики містить три етапи: підготовчий, основний і заключний. На *підготовчому етапі* студенти засвоюють теоретичні знання суті та змісту мовнокомунікативних професійних умінь, формують досвід переносу засвоєних умінь у нові ситуації, які вимагають творчого застосування. *Основний етап* – виробнича практика, на цьому етапі поступово удосконалюються і закріплюється мовнокомунікативні професійні вміння. На *заключному етапі* студент-практикант визначає рівень власної професійної підготовки з урахуванням зауважень методистів, вчителя, керівника практики

Аналіз наукових досліджень, методичної літератури і нормативних документів свідчить про те, що педагогічна практика як форма професійного навчання у вищій школі спирається на певне теоретичне підґрунтя, яке забезпечує вирішення теоретичних і практичних завдань професійної підготовки сучасного вчителя. Педагогічну практику слід розглядати і як сприятливе середовище для формування мовнокомунікативних професійних умінь майбутніх педагогів, і як умову реалізації останніх на базовому рівні.

Система педагогічної практики спрямована на становлення у майбутніх фахівців початкової ланки освіти практичних умінь, навичок,

професійних здібностей, які допоможуть їм успішно здійснювати навчально-виховний процес у школі. Практика логічно завершує вивчення основних навчальних дисциплін психолого-педагогічного та методичного циклів, активізує знання студентів (зокрема мовні), забезпечує їх практичне застосування.

Список використаних джерел та літератури

1. Степанишин Б. Стратегія і тактика педагогічної практики українців// Диво слово. – 1995. - №7. – С. 37- 40.
2. Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, наказ Міністерства освіти України від 8 квітня 1993 року № 93 (із змінами, внесеними згідно з наказом Міносвіти № 351 (0351281-94 від 20.12.94) // Інформ. зб. Міністерства освіти України. – 1993. - № 17 – 18. – С. 16 – 30.
3. Вашуленко М.С. Перспективність і наступність у мовленнєвому розвитку дошкільників та учнів першого класу // Наступність і перспективність у навчанні й вихованні дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: Мат-ли конф. / Гол. ред. В.П. Коцур / Моск. пед. ун-т. Переяслав-Хмельн. пед. ін-т ім. Г.С. Сковороди. – Переяслав-Хмельницький, 2000. – С. 138 – 140.
4. Сагарда В.В. Система підготовки педагога в умовах університетської освіти: Автореф. дис... докт. пед.наук: 13.00.01 / Київ. держ. педаг. ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К., 1992. – 49 с.
5. Вашуленко М.С. Українська мова і мовлення в початковій школі: Метод. посіб. - К.: Освіта, 2006. - 268 с.